№ 211

# KURYER LITEWSKI

*w Wilnie we Czwartek dnia 18 Września v. s. 1819 roku.*

| Obserwacye meteorologiczne. | Czas obserwacyi | Wysokość Barom. | wys. Ther. Reau. | Wiatry. | Odmia. w powie |
|---|---|---|---|---|---|
| | dnia 17 godz. 3 z połu. | 27 cal. 10, 6, lin. | + 13, stopn. | Południowy | Pogoda |
| | — 17 godz. 9 wiecz. | 27 — 10, 4, — | + 10, 5 — | Połud. Zach. | Pogoda |
| | — 18 godz. 6 z rana | 27 — 9, 7, | + 9, — | Wschodni | Pogoda |

## NIEMCY

*Sztuttgard, dnia 2 września.* Oto jest treść projektu konstytucyi królestwa wirtemberskiego, podanego zgromadzonym stanom. Wszystkie części kraju składają jednę i nierozdzielną całość, i jednakowey konstytucyi używać mają. Gdyby z czasem powiększył się kray nowémi nabytkami, bądź przez kupno, bądź przez zamianę, lub innym jakim sposobem, te także pod wspólną konstytucyą zostawać będą. Królestwo wirtemberskie należy do Związku Niemieckiego; wszystkie więc organiczne postanowienia seymu tego związku, tyczące się konstytucyynych stosunkow Niemiec lub powszechnych stosunkow obywateli niemieckich, ogłoszone przez Króla, mają także moc obowięzującą w kraju wirtemberskim. Stany jednak należą według przepisow konstytucyi do obmyślenia stosownych środkow. Król jest naczelnikiem kraju; w nim połączone są wszystkie prawa władzy krajowey, którą, według przepisow wskazanych konstytucyą, sprawuje. Osoba jego jest świętą i nietykalną. Król może wyznawać wszelką religiją chrześcijańską. Stolica rządu nigdy nie może bydź przeniesioną za granicę kraju. Prawo następstwa tronu służy linii mężkiey rodziny królewskiey, a w przypadku jey wygaśnienia, przechodzi do linii żeńskiey. Pełnoletność Króla zaczyna się po skończonym 18tym roku życia jego. Przysięga wierności dla następcy tronu wtedy dopiéro ma się wykonać, kiedy ten królewskiém swojém słowem zapewni ścisłe zachowanie konstytucyi. Jeśli Król jest małoletnim, lub gdy zachodzą przeszkody w sprawowaniu przezeń rządow, w tym razie będzie rejencya. Każdy wirtemberczyk, skończywszy 16 lat, wykonywa przysięgę wierności Królowi. Wszyscy Wirtemberczykowie używają jednakowych praw cywilnych, chyba że konstytucya wyraźne w téy mierze obeymuje wyjątki. Żaden obywatel nie może bydź z powodu urodzenia swego wyłączony od urzędow krajowych. Nikt nie jest wyłączony od obowiązku bronienia oyczyzny. Co się zaś tycze służby woyskowey, stosują się w tey mierze wyjątki przepisane aktem Związku Niemieckiego i ustawami krajowemi. Rząd zapewnia każdemu obywatelowi wolność osobistą, wolność sumnienia i myślenia, wolność rozporządzenia swoją własnością i wynoszenia się z kraju. Poddaństwo jest na zawsze zniesionem. Nikt nie może bydź uwięzionym i karanym, chyba w przypadkach prawem wskazanych, ani dłużey nad 72 godzin zostawać w niepewności o przyczynie swojego uwięzienia. Trzy wyznania chrześcijańskie używają zupełnie wszystkich praw cywilnych: inne zaś wyznania mogą bydź do tych praw przypuszczone, lecz tylko w stosunku, ile zasady ich religiyne nie przeszkadzają wypełnianiu obowiązkow obywatelskich. Wolność druku i handlu xiążkami jest zupełna w całey swojey rozciągłości, z zachowaniem atoli teraźnieyszych lub przyszłych praw przeciwko jey nadużyciu. Król mianuje urzędników, jeśli konstytucya lub oddzielne prawa nie czynią jakiego w tey mierze wyjątku. Nikt nie może pozyskać urzędu bez złożenia wprzód examinu i uznania zdatności swojey. Rodacy, posiadający równą zdatność, mają pierwszeństwo do urzędow przed cudzoziemcami. Wszyscy urzędnicy krajowi, wykonywając przysięgę służbową, obowiązują się sumiennie dopełniać konstytucyi. *Tayna Rada* jest naywyższą radzącą władzą, zależącą bezpośrednie od Króla. Monarcha mianuje i oddala członków tayney rady, podług swojey woli. Gdy zaś który z członków teyże rady zostanie oddalonym bez sądowego wyroku, w tym razie Minister pobierać ma 4,000 zł. pensyi, a inny członek rady, połowę swojey płacy, dopóki przez jaki układ nie otrzyma pensyi, niemogącey przewyższać dwóch trzecich części dawnieyszey płacy. Król ma naywyższą opiekę i dozor nad kościołami, a z tego powodu, żadne urządzenia władzy duchowney nie mogą bydź bez wiedzy i zezwolenia jego, ani ogłaszane, ani do skutku przywodzone. Xięża w czynnościach i stosunkach swoich cywilnych, podlegają władzy świeckiey. Xięża katoliccy używają tych samych prerogatyw osobistych, co protestanccy. Król zastępuje narod we wszystkich stosunkach z krajami zagranicznemi. Nie może atoli *bez zezwolenia stanów* zbywać żadney części lub własności narodowey, przyymować jakiego ciężaru na kray, odmieniać i uchylać ustaw, ani obowięzywać się do tego, ażeby prawom obywateli uwłaczało, to jest, nie zawierać żadnego traktatu handlowego któryby nowego prawa wyciągał, i wchodzić w umowy o posyłanie woyska krajowego na obcą woynę. Skoro tylko okoliczności pozwolą, uwiadomi Król Stany krajowe o traktatach i przymierzach, zawartych przez nie-

go z zagranicznemi Mocarstwami. Wszystkie posiłki pieniężne i kontrybucye wojenne, oraz wszelkie inne nabytki, otrzymane przez Króla w skutku traktatu, przymierza lub woyny, są własnością narodową. Żadne prawo nie może bydź nadaném, uchyloném, odmienioném lub objaśnioném, bez zezwolenia Stanów. Może jednak Król wydawać bez Stanów urządzenia potrzebne do uskutecznienia praw, i w nagłym razie postarać się o zabezpieczenie kraju. Wyroki sądu kryminalnego nie potrzebują zatwierdzenia królewskiego. Może jednak Król po zdaney sobie sprawie sądu wyrokującego, użyć służącego mu prawa *aggratiandi*, i karę albo uchylić albo złagodzić. Co się tycze woyska, ułoży się Król ze stanami względem potrzebney co rok liczby nowo-zaciężnych dla uzupełnienia jego.

Xiążę *Cambridge* przybył d. 31 sierpnia do *Ludwigsburga*, gdzie odwiedziwszy Królową wdowę, zjechał do tuteyszey stolicy.

Dnia 8 sierpnia urządzono stosunki domu Xiążącego *Thurn* i *Taxis* w kraju tuteyszym. Należy on do znakomitey szlachty, i Xiążę wykonywa osobiście przysięgę wierności za swoje posiadłości. Członki tego domu używać będą nadal dawnieyszych swoich tytułów i dostoyności, opuszczając atoli dodatki, które są teraz niestosowne. Pozwolono im używać zupełnie praw cywilnych wirtemberskich, i mieć swoje sądownictwo. Xiążę może utrzymywać straż honorową, odbierać przysięgę od swoich urzędników, i wchodzić z zagranicznemi krajami w układy o swoje posiadłości.

*Od brzegow Menu dnia* 8 *września*. P. *Schreiber*, pełnomocnik nabywców dóbr koronnych w Westfalii, pojechał d. 3 b. m. z *Frankfortu* do *Karlsbadu*.

Pewny deputowany dawnieyszych stanów heskich, kazał wydrukować w *Kassel* pismo przypominając zaniechaną od lat kilku pracę około projektu konstytucyi, i oddał je elektorowi.

Z rozkazu W. Xiążęcia sasko-weymarskiego, ustały turnieje w *Eisenach*, jeszcze w miesiącu maju zabroniono ich w kraju heskim. W *Marburgu* rozebrano w nocy wystawione do turniejów rusztowanie, a opierających się tamecznych uczniów, do spokoyności przywrócono.

Seym *w Brunswiku* rozpocznie się dnia 12 pazdziernika.

W miasteczku *Hanbach* spaliło się 53 domów i 54 stodół, przez nieostróżność pocztyliona, który palił tytuń.

### Szląsk.

*Wrocław, dnia* 13 *września*. Wychodząca tu gazeta donosi co następuje: „W dniu dzisieyszym pogrążeni tu zostaliśmy w naygłębszym smutku, po odebraney wiadomości o zeyściu z tego świata JO. Xiążęcia Feldmarszałka *Blüchera Wahlstatt*, który wczoray wieczorem około godziny 11tey umarł w majętności swojey *Krieblowitz*, przeżywszy lat 76, miesięcy 8 i dni 26. Żal nasz po zgonie tego bohatera, wielce szacowanego i kochanego od tych wszystkich co mieli szczęście żyć w blizkości jego, dzielić z nami będą liczni czciciele jego po całey Europie, błogosławiąc popiołom rycerza, który się tyle przyłożył do oswobodzenia Niemiec, i którego pamięć nie wygaśnie nigdy w sercach prawdziwych synów oyczyzny."

### Anglia.

*Londyn dnia* 3 *września*. Na wczorayszém zgromadzeniu obywateli westminsterskich, oświadczył Pan *Burdett* (*) między innemi: — „Mości Panowie! Zupełne mam przekonanie, iż Xiążę Rejent jest wspaniały, i tchnie ludzkością; nie pochwali więc ministrom swoim postępku w *Manchester*. Haniebnie nadużyli imienia tego Xiążęcia dla przywiedzenia swoich zamiarów do skutku."

W uchwaloney przez wspomnione zgromadzenie prośbie do Xięcia Rejenta wyrażono: — „My obywatele westminstersey prosimy o pozwolenie, abyśmy w nagłey okoliczności podnieść mogli głos do Waszey Królewicowskiey Mości w sposobie, w jakim obywatelom wolnego kraju mówić, a pierwszey władzy potężnego lecz uciemiężonego narodu słuchać, przystoi. Z pokorą przekładamy Waszey Królewicowskiey Mości, iż uczucia wstydu i gniewu napełniły serce większey części ziomków naszych; powinniśmy je têm bardziey wynurzyć, iż pochwała dana ministrom za wypadki w *Manchester*, jest dostatecznym dowodem, iż umyślnie i ustawicznie, nietylko prośby narodu odrzucano, lecz nawet skargi jego milczeniem pokrywano, i że albo dla skrytych intryg, albo dla widoczney przemocy, głos prawdy nigdy dotąd nie mógł dóyść do tronu. Usuwając to wszystko, donosimy W. Królewicowskiey Mości, iż wśród jasnego dnia, w obecności i z rozkazu tych, którzy spokoyność utrzymywać powinni, rozlew krwi nastąpił; iż niewinnych skazano na więzienie i prawa krajowe zgwałcono. Uwiadamiamy oraz W. Królewicowską Mość, iż dopóki izba niższa parlamentu nie będzie przemawiać głosem tych, którzy członków jey obrali, dopóty życzenia i żądania narodu tego Królestwa w samych tylko prośbach i przełożeniach, uchwalonych na publicznych jego zgromadzeniach, zawarte bydź mogą. Na têmto prawie zgromadzeniu ludu, oparty był tron krajowy i dostoyność sławnego domu W. Królewicowskiey Mości. Tuszymy sobie, iż przełożenia nasze zapobiegą dalszym haniebnym zgwałceniom wolney konstytucyi W. Brytanii, i zanosimy pokorną do W. Królewicowskiey Mości prośbę o oddanie pod sąd tych, którzy byli powodem do ostatnich mordów i napaści ludu w *Manchester*, aby poddani Królewscy po-

---

(*) *P.* Burdett *jest jednym z naygorliwszych mowców strony oppozycyyney. Powstawał zawsze przeciwko czynnościom Ministrow, i w roku* 1797 *głosował za reformą parlamentu. Dnia* 13 *lutego* 1800 *opierał się dalszemu zawieszeniu prawa* Habeas Corpus, *i wynurzył obawę, aby ta tarcza wolności angielskiey przez ustawiczne zawieszanie, nie przyszła do zupełnego zniszczenia. W każdém zdarzeniu okazywał się jawnym nieprzyjacielem ministrów. Roku* 1810 *za nieprzyzwoite wyrazy w parlamencie został uwięziony, i w* Tower *osadzony. Bronił się do ostatniego, lecz musiał uledz sile, co dało powod do wielkiego rozruchu. Na mocy uchwały parlamentu, odzyskał wolność. Posiada znaczny majątek; nieprzyjaciele jego nawet uważają go za człowieka uczciwego.*

strzegli z radością, iż zostają pod rządem Xiążęcia, który jednakowemi z narodem swoim tchnie uczuciami, i urazy jego za swoje własne poczytuje i t. d.

Gazety tuteysze umieściły listę 206 znajomych osób, które w *Manchester* mniey lub więcey raniono. Wszystkich zaś takich osób, mężczyzn i kobiet, blizko 500 rachują: 96 ludzi podstrzelono lub pałaszem cięto. Natłok podczas tamecznego zgromadzenia ludu dnia 16 z. m. był bardzo wielki: pogięto bowiem lub pogruchotano kraty żelazne i drewniane przed domami, i kilkaset ludzi wpadło do piwnic. Po rozproszeniu pospólstwa znaleziono trzewiki, kapelusze, czapki, laski, i kawałki sukien, które majątek, wiek i płeć posiadających je dawniey osób, oznaczały.

Piki, które reformatorowie w *Manchester* i w innych miastach angielskich, róbić kazali, mają podobieństwo do dawnych siekier używanych na woynie. Na końcu są ostre do przebicia, a z jedney strony mogą bydź użyte do cięcia. Jest to straszna broń w ręku silnego człowieka.

Zdaje się, iż postępek magistratu w *Manchester* i jazdy milicyi, pochodził z uniesienia się gniewem przeciwko ludowi i dziecinney bojaźni. Daleko rozumniey postąpił sobie burmistrz w *Leeds*, który oficerowi, ofiarującemu mu usługi swoje w rozproszeniu zapowiedzianego zgromadzenia ludu, odpowiedział: *Lepiey jest, abyśmy dali ludowi chleba, jak pałasze i pistolety przeciwko niemu posyłali.*

Rząd odmówił prośbie 36 oficerów hannowerskich, chcących się zaciągnąć do woyska powstańców południowo-amerykańskich. Uwolnił ich atoli od dalszey służby w woysku krajowém.

U niejakiey *Elżbiety Dunham* znaleziono blizko 3000 kluczów, między któremi były także od kościołów, szpitalów, a nawet izby niższey. Podług jey zdania, nayważnieyszemi są klucze do piwnic Lorda *Sidmouth* i Xięcia *York*: tyle w nich bowiem jest wina, iż po sprzedaniu jego możnaby nakupić chleba, którymby się wszyscy ubodzy posilili. Oświadczyła, iż ma nadzieję, że Lord prezydent każe ją zawieźć w pozłacaney swojey karecie do urzędu: bo tey karety na nic lepszego użyć niemoże. Zięć jey dał za nią kilka dobrych świadectw. Wystawia sobie, iż domy, od których klucze przywłaszczyła, są jey własnością, i chce je pomiędzy potomków swoich podzielić. Posiada rzadką pamięć: zna bowiem dokładnie wszystkie klucze, chociaż niemasz przywiązaney do nich kartki, i pamięta dzień, kiedy je wzięła.

Lod zgruchotał 10 okrętów angielskich, które płynęły drogą *Davis* na połów wielorybów; ludzi jednak uratowano.

---

### WŁOCHY.

Dnia 5 sierpnia zawinął do *Liworny* statek z ludźmi, ktôrzy byli na okręcie angielskim *Hellen*. Ludzie ci zeznali, iż bryg 16stodziałowy zatrzymał ich w nocy z dnia 1 na 2 sierpnia. Zamknął ich potém w izbie okrętowey, a zrabowawszy okręt, przedsiurawił go wraz z innemi statkami przy nim będącemi dla zatopienia. Zamknięci ludzie wyłamali drzwi, i śpiesznie naprawili statek, na którym się uratowali; dostali się potém na okręt grecki. Domyślają się, iż to był kaper powstańców południowo-amerykańskich.

Wyszło w *Neapolu* urządzenie królewskie, które, w skutku zawartego z Papieżem konkordatu, stanowi przywrócenie rozmaitych klasztorów w kraju Neapolitańskim. Naywięcey klasztorow mieć będą Dominikanie.

Rozbrojenie mieszkańców na wyspie Sardynii, przyszło do skutku z małemi wyjątkami. Nie odebrano jeszcze broni hultajom, którzy nie chcą słuchać rozkazow rządu. Wybierają tam ludzi do woyska, które w pewne mieysce ściągają.

---

Kurs wileń. na assyg.: rubel sr., 3 r. kop. 85¼, dukat hol. nowy r. 11 kop. 25, stary r. 10 kop. 90, imperyał r. 37, kop. 45.

---

*Wolno Drukować. Ignacy Raszka Kom. Cens. Cel.* — *w Wilnie w Drukarni Redakcyi pism peryod.*

### *Ogłoszenia.*

*1 Obwieszczenie do szanywnych kredytorów Litewskich od niżey podpisanego pełnomocnika interessów Koronnych i Litewskich massy JW. Alexandra Hrabiego Chodkiewicza jenerała woysk Pols., w Kur. Lit. po trzykroć umieszczające się a to dla publiczney wiadowości, i otrzymania łaskawey a ostateczney tychże odpowiedzi w następujących wyrazach: „Raz jeszcze przez usta moje odzywa się JW. „Hrabia Chodkiewicz do woli i przekonania szanownych Wileńskiey i Grodzieńskiey Guberniów wierzycieli swoich; iż usiłuje przyłożyć się z swey strony ku doprowadzeniu narysowanego z niemi w Grodnie kompromissu, do odpowiedniego celu; skutek czego zależy od samychże zacnych i szanownych wierzycieli. Nim zdeterminowałem się odezwać „przez gazetę, zgłaszałem się wprzódy partykularnie do kilkunastu czynnieyszych w interesie ogulnym wierzycieli; nieodebrałem żadney od nich odpowiedzi, a dzień 10 8bra „wyrokiem kompletnego sądu polubownego przeznaczony zbliża się; za nadeyściem onego, „tak się mieć zaocznie, jak w dniu 15 czerwca idącego roku; byłoby okazać niewdzięczność tym szanownym Mężom, których cnoty uwielbia głos Rodaków, a którzy się dla „dobra wspólnego debitora i wierzycieli prawdziwie oddali. Dziwno jest: że się w pierwszym terminie, mała garstka szanownych „ręcznych i nie procentowanych wierzycieli do „Turca zjechała, (gdyż pobierający aż nadto „donośne procenta odrębny cel zupełnie mieć „mogą) massie zaś JW. Hrabiego Chodkiewicza niezesłanie pełnomocnika na ten termin „sprawiedliwie wyrzucić nie można; gdyż „z konwencyi Grodzieńskiey wiadomo jest samymże prześwietnym wierzycielom, iż dobra „schedę Litewską Debitora składające, bez udzielania naymnieyszego z prawentów grosza, „własnemu ich pożytkowi są oddane; wyznać*

„więc otwarcie wypada: że i jednego grosza „funduszu massa JW. Hrabiego Chodkiewicza „na assystowanie Kompromisowi Litewskiemu „nie ma; z intrat zaś Administracyi dóbr „Koronnych, na ten cel równie jednego gro„sza użyć nie wolno; bo Administracya i wie„rzyciele Koronni (jako stróże swych fundu„szów) krok ten osądziliby za zawód wysokie„go ich zaufania, i w mieyscu przyzwoitém „obżalićby mogli. Przymuszony więc JW. „Hrabia Chodkiewicz mieć się dotąd zaocznie; „od złożenia jednak wszelkich a wszelkich do „dóbr i interessów Litewskich służących, a już „w zaprzysiężoney komportacyi znaydujących „się dokumentów nieodbiega; i takowe na grunt „dobr Turca za każdą rezolucyą Sądu polubo„wnego zwiezie. Pozwólcie wyznać rzetelną „prawdę Szanowni Obywatele! iż wszędzie i „zawsze po wielkich rozbiorach, jedna jest ko„ley: znaczna ilość wierzycieli, nie może na„brać jedności ducha; potrzeba więc aby ktoś „pryncypalniey dowodził, a ta powinność jest „samey massy Debitora; któréy konwencyą „Grodzieńską, całkowita sposobność z rąk jest „wytrącona. Szczęśliwsi są w tey mierze wie„rzyciele Koronni, których wolą było nie od„dalać Debitora od uczęstnictwa intrat. Trze„ma więcey liczbami znayduje się w Guber„niach koronnych interesów i wierzycieli; a do „tego nader jest ważnym przedmiotem i pro„ces familiyny, do czwartey części oyczystey „Chodkiewiczowskiey fortuny rozprzestrzenia„jący się, a znacznym kosztem wydatków pra„wnych, czułę i nayszlachetniey dotąd odpie„rany; w tych jednak wszystkich działaniach „pospiech sądowniczy olbrzymim odbywa się „krokiem, i wyznać można bez zarzutu; iż „część trzecia ogólnych interessów i całego roz„bioru do peryodycznego ukończenia zbliżyła „się. Tych szczęśliwych postępowań, jedna „jest widzialna przyczyna, że massa, i peł„nomocnik oney mają fundusz ciągłego po„budzania wszelkich sprężyn, przy po dzielo„nych z zastępcami pracach. Nie dalekim jest „wprawdzie dzień 1szy lutego przyszłego 1820 „roku, zapisem kompromisarskim w Nowogródku „warunkowo oznaczony; na tenczas (gdy Sąd „Rozbiorowy do Turca zawitać będzie w pra„wie) może skrócone będą oczekiwania szano„wnych a ręcznych szczególnie Litewskich wie„rzycieli; bo debitor w osobie pełnomocnika do „udziału intrat podług reguły wyroku Sądu „Głównego Kijowskiego cywilnego Departa„mentu przypuszczonym zostawszy, tych (jak „tutay) nayczynniey i cnotliwie do pospiechu „dzieła użyje; skutkiem więc mojey, uszano„wania pełney odezwy i wyznania: iż tutey„szych daleko liczniejszych przez samą wdzię„czność łatwym wierzycielom Koronnym inte„teresów odstąpić sam nie mogąc, a na in„stallacyą substytutów żadnego nie mając fun„duszu, wypada mi zapytać szanownych Lit. „Wierzycieli, czyli życzą mieć doszłym o„drębny swoy kompromiss? którego utwier„dzenie, było dotąd staraniem samego debito„ra; a kiedy są tych zamiarów, niechże się „raczą podzielić sposobnością, przez udział „z intrat odpowiedniey części, a to na odby„cię podróż, nagrody, i sustentacyą osób; „których z instrukcyą i dostateczném umoco„waniem, niżey piszący się pełnomocnik na dzień „10 8bra idącego roku do Turca, dla wspól„nego działania i połączenia się nawet prze„ciwko mogącym zwlekać sprawiedliwość i sa„tysfakcyą zesłałby. Gdy zaś Szanowni wierzy„ciele funduszu odmówicie; Debitor massy na każ„dym terminie aż do 1go lutego zbliżającego „się 1820 roku zaocznym bydź musi. Tę o„dezwę do wysokiey oddaję Decyzyi, i Pu„bliczney przez ogłoszenienie Kur. Lit., odpo„powiedzi z uszanowaniem oczekiwać będę. „Dat na Sądach Rozbiorowych w Czarnobylu „dnia 26 augusta 1819 roku Jeneralnie umo„cowany Kazimierz Wolski Regent Z. M.

1819. dnia 28 aug. w Czornobylu dozwala się drukować i umieścić w Kur. Lit. po trzykroć razy. Sędzia rozbiorowi fortuny JW. Alexandra Hrabi Chodkiewicza Jenerała woysk Polskich, Jan Józef dwóyga mion z Dobry. Dobrzański.

---

## DONIESIENIE TEATRALNE.

2. W przyszłą Sobotę to jest dnia 20 września na dochod JPani Ledóchowskiey dana będzie Tragedya klassyczna przez Piotra Kornela po francuzku napisana, a na oyczysty język na nowo wierszem przez Ludwika Osińskiego przełożona w 5ciu Aktach pod tytułem CYD. Spektakl ten jest ostatni z rzędu benefisów na zysk JPani Ledóchowskiey. Biletów lożowych dostać można przy ulicy Sto Jańskiey, w domu JWW Balińskich u mieszkaiącey tam JPani Ledóchowskiey.

---

*Ogłasza się po raz drugi i trzeci.*

2 Niżey podpisany, który się pierwszy raz tu znayduje, ma honor oznaymić, iż różne gatunki optycznych instrumentow robi, i przedaje. Ten ma różne gatunki szkieł do oczów, dla każdego zdatne: także okulary do konserwowania oczów z tak nazwanego Korno i Flinto skło podług reguły sziufowane: także dla bliskwidzących, żeby siedząc i w odległości czytać mogli, jako też insze naygustowneysze gatunki. Ma także wielkie perspektywy, mycroscopia composita, także słoneczne mycroscopia, z powiększeniami. Camera obscura, także camera clara, do rysowania różne gatunki. Oprócz tego ma różne gatunki botanicznych mikroskopow, dla amatorów sztuki, angielskie małe i duże agramackie perspektywy i teleskopy. Oprócz tego przyymuje wszystkie reparatury, i obiecuje za mierną cenę prędką usługę, i na żądanie do każdego przyidzie. Mieszka na ulicy niemieckiey wdomu Szulca, N. 375 Jego bawienie jest krótkie. S. Apfelbaum i Kompanija, z królestwa Bawarskiego.

*Wyjeżdżają za granicę.*

3 Do Prus, Saxonii, Austryi, Bawaryi, Szwaycaryi, Włoch, Francyi, Anglii i Holandyi obywatel Michał Oczapowski, w celu doskonalenia się w naukach a mianowicie w przedmiocie gospodarstwa wieyskiego.

---

3 Do Prus, Saxonii, Austryi, Bawaryi, Szwaycaryi, Włoch, Francyi, Anglii i Holandyi Baron Felix Rönne w celu doskonalenia się w naukach.

we wawrzyny więdnieją prędzey, aniżeli oliwna rószczka pokoju i liść dębowy."

FRANCYA.

*Paryż dnia 2 września.* W dzień ś. *Ludwika* postanowiono w *Caen* maszt posmarowany łojem, i zawieszono na nim różne potrawy. Nikogo jednak nie było, ktoby za taką nagrodę chciał na maszt włazić. Podług zaś twierdzenia jedney z gazet tuteyszych, wszyscy uczciwi ludzie tego są zdania, iż podobne zabawy przystoją bardziey niedźwiedziom i małpom, niż ludziom i obywatelom podczas uroczystości narodowych.

Dnia 31 sierpnia zaczęła się tu sprawa Pana *Craufurd*, który oskarżył Hrabiego i Hrabinją *Orsay*, Margrabinią *Sourdis*, Xiążąt *Grammont* i *Guise*, oraz Lady *Craufurd*, własną swoję ciotkę, o oczernienie, jakoby z pistoletami w ręku przymusił konającego swojego wuja do zapisania mu majoratu w ilości milion 200,000 franków. Powod kazał przypozwać przeszło 20stu świadków znakomitych osób, do których zeznania odwołał się. Jedni wymówili się nieobecnością w *Paryżu*, lub chorobą, a drudzy stanęli. Zaraz z początku przerwał powód dalsze czynności sądu, prosząc o odłożenie sprawy do dalszego czasu, z przyczyny, iż ma jeszcze wezwać Xiążęcia *Angouleme*, Xiążęcia *Talleyranda*, i Hrabiego *Decazes*, ministra spraw wewnętrznych, na świadków, i że opuszczony od Pana *Barneyer* adwokata, innego sobie obrońcę obrać musi. Chciano mu dać obrońcę z urzędu; lecz nie przyjął tego, z przyczyny, iż (jak twierdził) obrońca powinien posiadać zaufanie osoby, którey sprawę popiera. Gdy mimo tego chciano przynaymniey wysłuchać zeznania świadków, którzy stanęli; rozgniewany powód, skakał po stołach i ławkach, narzekając głośno na porządek sądownictwa we Francyi, a potém wyszedł z izby. Z oskarżonych była tylko Hrabina *Orsay*, która miała pełnomocnictwo od innych. Wszyscy świadkowie zeznali, iż ci, których P. *Craufurd* oskarżył, nic takiego nie powiedzieli, co im powód zarzuca. Stawiono oraz kilku służących wuja Pana *Craufurd*; ci zeznali, iż w grudniu roku 1816, podczas ciężkiey choroby wuja, siostrzeniec jego, mając zabronione sobie weyście do domu wuja, wcisnął się gwałtem, odgrażając się zastrzelić trzymanemi w ręku pistoletami nie wuja swego, lecz oddźwiernego, jego żonę i kilku służących. Zabawne bardzo jest następujące zeznanie oddźwiernego *Tokitz*: „Hultaju, (rzekłem do Pana *Craufurd*, który mi oba pistolety do piersi przyłożył, hultaju grozisz mi, bo jestem bezbronny, lecz pozwól mi tylko przynieść móy stary pałasz. Porwałem pałasz i biegłém do Pana *Craufurd*; ale żona moia wstrzymała mię za suknią. Gdyby nie to zdarzenie, przysięgam WPanom, Mości Panowie, iż Pan *Craufurd* nie stanąłby przed sądem waszym." — Słowa te wzbudziły śmiech powszechny, co widząc oddźwierny, tak się odezwał: — *Smieycie się WPanowie, śmieycie; służyłem lat 30 i 11 kampaniy odprawiłem.* — Dalszą sprawę odłożono do dnia 7 b. m. w mniemaniu, iż do tego czasu P. *Craufurd* wynaydzie sobie adwokata. Kazał już wydrukować opis stanu tey sprawy.

Słychać o mianowaniu 4 nowych Xiążąt, jako to: marszałka *Gouvion St. Cyr*, jenerała *Belliard*, Hrabiego *Damas* i Margrabiego *Louvois*.

Mówią, iż jenerał *Cambronne*, który dawniey wraz z *Bonapartem* przybył z wyspy *Elby* do Francyi, otrzyma order ś. *Ludwika*.

Pewny mieszkaniec w *Marsylii* twierdzi, iż po pulsie matki może poznać płeć dziecięcia w ósmym miesiącu ciąży. Cała tajemnica na tém zależy, iż, jeśli w tym miesiącu ciąży, puls jest mocnieyszy w prawey ręce, niż w lewey, matka porodzi syna, a jeśli przeciwnie, w tym razie wyda na świat córkę.

Od niejakiego czasu znacznie powiększono szańce *Bajonny*. Robotami temi kieruje jenerał Porucznik *Haxo*, jenerał inspektor inżynierów.

Potwierdza się wiadomość o wyjeździe Xięcia *Richelieu* do *Spaa*.

Powiadają, że Pan *Royer-Collard* złożył urząd prezydenta kommissyi publicznego oświecenia.

Przybyły zawczora goniec miał przywieźć wiadomość, że układy z dworem rzymskim zostały ukończone.

Przez *Bayonnę* przejechał do *Bordeaux* królewsko-hiszpański goniec, o którym, powiadają, że wiezie do Stanow Zjednoczonych wiadomość o odmówieniu ratyfikacyi traktatu względem odstąpienia Floryd.

NIEMCY.

(*z gaz. berl.*) *Frankfort dnia 8 września.* Mówią że Xiążę *Wellington* miał w rzeczy samey odprawić większą podróż; ale zaszłe w Anglii rozruchy miały go skłonić do śpiesznego powrótu. Mieysce jego ma teraz zastąpić Pan *Canning*, dla odprawienia ustney konferencyi z Xięciem *Metternich*.

*Od brzegow Menu dnia 8 września.* Królowa hollenderska przybyła d. 4 t. m. do *Wilhelmsbad*, gdzie do dnia 25 zabawić zamyśla. D. 5 przybył tamże J.K. W. Xiążę *Wilhelm*.

Powiadają, że nowa konstytucya darmstadzka zostanie przyspieszona tak, ażeby stany mogły się zgromadzić na dzień 1 stycznia. Nastąpi też razem całe nowe urządzenie administracyi krajowey.

HISZPANIJA.

(*z gaz. berl.*) *Madryt dnia 20 sierpnia.* Król wydał rozkaz, ażeby przyśpieszyć wielką wyprawę, która ma wyyśdź pod żagle ostatnich dni września. Składa się ona teraz ze 12 okrętow wojennych różney wielkości, 20 szalup kanonierskich i 150 okrętów przewozowych; jednakże dla wzmocnienia tey oczekują jeszcze kilku mnieyszych oddziałow. Należące do wyprawy tey woyska liczą 22,000 ludzi różney broni, z liczną polową i cięźką artyleryą. Zbrojownie nasze zostały wypróżnione, ażeby opatrzyć woysko w potrzebne do dzielney walki zapasy wojenne.

Zapewniają tu, że Król portugalski złączy 15,000 ludzi z wyprawą kadyxką, za przybyciem jey na rzekę *La Plata*.

Wolno Drukować. Ignacy Reszka Kom. Cens. Cel. — w Wilnie w Drukarni Redakcyi pism peryod

*ra W. Swięcickiego Prezydénta drogą prawa odnosić muszą, oprócz zaś pomienionego obligu innych żadnych funduszow wybywca W. Swięcicki nieposiada, W. Zyżemska Sędzina przez swoje ogłosiła protesta. Gdy więc wrazie przeciwnych wypadkow erekcya do nowo w tychże Hermaniszkach mieszkalnego domu i dalszych gospodarskich budowisk przez niżey podpisanego spełniona, jak również powrót wydatkow ogólnych na tym się spierają kapitule, którego należność W. Swięcickiemu tylko od approbaty prawa wydanego zawisa, a co pospołu wczesnie i bydź przewiedzionym, i zadecydowanym nie może, z tych uwag niżey podpisany przez gazetę Kur. Lit. trzykrotnie obwieścić postanowił, aby nikt z szanownych Obywateli, dla względu na właściwe bezpieczeństwo, nieraczył o ten oblig i ogólną, albo częściową onegoż walutę w żadne z W. Prezyd. Swięcickim wchodzić układy, teyże inskrypcyi nabywać, i o summę upominać slę. Gdy to wszystko, co z umowy o dziedzictwo Hermaniszek z kimkolwiek ułożonym zostało, zależeć musi od rozpoznania głównych W. Zyżemskiey acz niestosownych zarzutow. Dat 1819 września. Jan Laskowicz Szam. b. d. Pol.*

*Takowe ogłoszenie wolno w gazetach awizować zaświadczam Karol Romanowicz Sędzia Grod. Ptu Wileńskiego.*

## NOWE DZIEŁA

*W redakcyi gazety Kur. Lit. i we wszystkich xięgarniach znaydują się następujące nowe dzieła:*

Urządzenia chłopow estońskich krótko zebrane. . . . . . . . . . . . k. 30

Kawaler Maltański, przez Miss Annę Marią Porter. . . . . . . . . . . k. 25

Początki Geometryi analityczney zastosowane do linii krzywych i powierzchni drugiego porządku, przez J. B. Biot. Z piątego wydania na język polski przełożone przez Antoniego Wyrwicza. . . . . . . . . . . r. 2

Niektóre uwagi nad konstrukcyą języka niemieckiego. . . . . . . . . . . . k. 7½

Listy o Włoszech napisane po francuzku w 1785 roku, przez prezydenta parlamentu w Bordeaux, Pana Dupaty, na polski język przełożone. Części 3 . . . . . . kop. 80

Bayki Ignacego Krasiskiego . . . kop. 15

Zasady Agronomii czyli nauki o gruntach. przez Michała Oczapowskiego . . . . rub.

Zasady Chemii rolniczey, przez Michała Oczapowskiego . . . . . . . . kop. 50

O potrzebie i pożytku czytania pisma ś. kop. 50

Dziennik Wileński na rok 1818:

Całe dzieło z 12stu numerow złożone, oprawne w papier, we dwóch tomach, na papierze ordynaryynym . . . rub. 3 kop. 30

— rossyyskim . . . . rub. 3 kop. 60

Numera pojedyncze, za każdy, na papierze ordynaryynym . . . . . . kop. 30

rossyyskim . . . . . . kop. 35

Geschichte des Ursprungs und Fortgangs der deutschen Literatur bis auf die neuesten Zeiten u. s. w. von Benjamin Friderich Haustein . . . . . . . . . rub. 1

Gnomonika rysunkowa, czyli sposób prosty i łatwy rysowania kompasow na różnych płaszczyznach, bez żadnego rachunku, używając tylko cérkla przez Wincentego Karczewskiego . . . . . . . . . kop. 50

O karmieniu pszczół i o środkach ratowania słabych . . . . . . . . kop. 10

Wiadomości Brukowe oprawne:

z roku 1817 . . . rub. 2

— 1818 . . . rub. 2

Też same xiążki znaydują się w Sklepie Domu Dobroczynności.

*Wyjeżdżają za granicę.*

*2 Do Prus, Saxonii, Austryi, Bawaryi, Szwaycaryi, Włoch, Francyi, Anglii i Holandyi obywatel Michał Oczapowski, w celu doskonalenia się w naukach a mianowicie w przedmiocie gospodarstwa wieyskiego.*

*2 Do Prus, Saxonii, Austryi, Bawaryi, Szwaycaryi, Włoch, Francyi, Anglii i Holandyi Baron Felix Rönne w celu doskonalenia się w naukach.*

*3 Stosownie do rozkazu JW. Główno-dowodzącego 2gą Armią, Jenerała jazdy i kawalera, Grafa Witgenszteyna, Intendencya teyże Armii ogłasza:*

*1mo Iż w Chersońskiey skarbowey Izbie, będą odbywać się targi na dostawę rozchodowey żywności, w ciągu 1820 roku, dla osiadłych Bugskiey i 3ciey Ułańskiey dywizyi, mąki czecwierci 37,640; krup czecwierci 3,528 i owsa czecwierci 162.675. Terminy naznaczcją się dla targow: pierwszy dnia 5, drugi 7, trzeci 10; a dla przetargow dnia 12, 13 i 14 mca nowembra teraźnieyszego 1819 roku.*

*2do w Izbach skarbowych: Kijowskiey, Podolskiey, Ekaterynosławskiey i Chersońskiey, a w obwodzie Bessarabskim w Rządzie, mają także odbywać się targi na dostawę dla całego woyska 2giey Armii, a mianowicie:*

| *w Guberniach:* | | *na 6 miesięcy rozchodowey żywności.* | | *Na półroczny zapas* | |
|---|---|---|---|---|---|
| | | *mąki.* | *krup* | *mąki.* | *krup* |
| *Podolskiey* | | 61140 | 5732 | 61140 | 5732 |
| *Kijowskiey* | | 28244 | 2648 | 28244 | 2648 |
| *Ekaterynosławskiey* | | 9356 | 877 | 9356 | 877 |
| *Chersońskiey* | *dla części nabrzeżney* | 30870 | 2894 | 30870 | 2894 |
| | *dla części lądowey* | 3902 | 366 | 3092 | 366 |
| *Obwodu* | *Bessarabskiego* | 40179 | 3767 | 40179 | 3767 |

*Na jakowe dostawy naznaczają się terminy dla targow: pierwszy dnia 9, drugi 11, trzeci 13; a dla przetargow dnia 17, 18 i 19 mca decembra teraźnieyszego 1819 roku.*

*Na wyżey naznaczone terminy targowe, które mają odbywać się, tak do wszystkich w ogólności magazynow, jako i w części, wzywają się życzący z pewnemi i dostatecznemi ewikcyami, które będą przyjęte na zabezpieczenie piątey części podradu, a dla zabezpieczenia zadatkowey summy, podług jey ilości; prócz ogólnych od szlachty dostarczeń, które pozostają na samey ufności, stanowi temu należney.*

*Szczegułowa wiadomość jak wiele do którego magazynu potrzeba dostawić prowiantu, i warunki, będą objawione przy targach.*

*Poprzedniczo zaś Intendencya imieniem JW. Główno-dowodzącego Armią, zapewnia akuratność opłaty w terminach, przyjęcie bez żadney zwłoki dostawy i oddalenie wszelkiego rodzaiu trudności.*

*Jenerał-Intendent 2giey Armii, Jenerał-Major Staal Iszy.*